

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

The role of personal, moral & structural Commitment to Marriage in Prediction of Marital Agreement, Marital Satisfaction and Marital Cohesion

Seiyedeh Fatemeh Mousavi

Associate Professor of educational psychology, Women Research Institute, Alzahra University
 (f.mousavi@alzahra.ac.ir)

سیده فاطمه موسوی

دانشیار پژوهشکده زنان دانشگاه الزهراء (س)

Abstract

Marital commitment as a long-term orientation to marital relationship is a predictor of marital outcomes. This research administrated with the goal of studying the triple nature of commitment to marriage in prediction of marital agreement, marital satisfaction and marital cohesion. The method of research was descriptive and correlation. So, 286 married people from five regions of Qazvin City were selected using voluntary sampling. For collecting data, the scale agreement, satisfaction and marital cohesion, general marriage commitment questionnaire and the triple dimensions of marital commitment questionnaire were employed. Results showed that there was significant positive correlation between general marital commitment, personal and moral commitment with marital agreement, marital satisfaction and marital cohesion, there was significant negative correlation between structural commitment with marital agreement, marital

چکیده

تعهد زناشویی به معنای گیری بلندمدت نسبت به رابطه مشترک پیش‌بینی‌کننده برآیندهای زناشویی به‌شمار می‌رود. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش ابعاد سه‌گانه تعهد زناشویی (شخصی، اخلاقی و ساختاری) در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی است. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. نمونه پژوهش شامل ۲۸۶ نفر از زنان و مردان متأهل ساکن شهر قزوین بودند که به شیوه تصادفی از نقاط پنج‌گانه شهر انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مقیاس توافق، رضایت و انسجام زناشویی، پرسشنامه تعهد زناشویی کلی و پرسشنامه ابعاد سه‌گانه تعهد زناشویی است. نتایج نشان داد که بین تعهد زناشویی کلی، تعهد شخصی و تعهد اخلاقی با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی رابطه مثبت و معنادار و بین تعهد ساختاری با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی رابطه منفی معناداری وجود دارد. نتایج

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

satisfaction and marital cohesion. The results also showed that general marital commitment and personal commitment are able to predict marital variables. Personal commitment free of requirements and environmental constraints and as a desire of couples to continue marital relations play a determinant role in cohesion of marriage, increasing of marital satisfaction and agreement on shared issues.

Key words: marital commitment, marital agreement, marital satisfaction and marital cohesion.

همچنین نشان داد که تعهد زناشویی کلی و تعهد شخصی قادرند به میزان متوسطی متغیر رضایت، توافق و انسجام زناشویی را پیش‌بینی کنند. تعهد شخصی عاری از اجبار و محدودیت‌های محیطی و ناشی از تمایلات زوجین به وفادار ماندن به رابطه زوجی نقش تعیین‌کننده‌ای در انسجام زناشویی و افزایش رضایت و توافق بر موضوعات مشترک زناشویی دارد.

کلیدواژه‌ها: تعهد زناشویی، توافق زناشویی، رضایت زناشویی، انسجام زناشویی.

دریافت: مهر ۹۵ پذیرش: اسفند ۹۵

مقدمه

ادبیات غنی روان‌شناسی اجتماعی در مورد تعهد، مطالعات مربوط به ازدواج را متأثر نموده است. تعهد به رابطه، عاملی برجسته در ثبات ازدواج‌های بلندمدت است. گیلفورد^۱ (۱۹۸۶) بر این باور است که این عامل از ازدواج‌های سستی و باورهای خانوادگی نشأت می‌گیرد. تعهد به همسر و نهاد ازدواج یکی از شایع‌ترین علل ثبات ازدواج در هر دو گروه همسران خشنود و ناخشنود است، مفهوم تعهد به ازدواج، گسترش مفهوم تمایل به تحمل اوقات دشوار با همسر فرض می‌شود.

در مطالعات مختلف، تعهد دارای حوزه‌ها و انگیزه‌های مختلفی نشان داده شده است. شاخصه‌های مهم آن شامل وفاداری، مسئولیت‌پذیری و اعتماد به طرف دیگر رابطه بوده (همپل و ونگلیستی^۲، ۲۰۰۸)، برآیندی چون رضایت و توافق زناشویی (جانسون، گاکلین و هاستون^۳، ۱۹۹۹) در پی دارد. رضایت از رابطه زناشویی، به میزان ارضای نیازهای فرد در رابطه زناشویی بستگی دارد (روزبلت، ماتز و آگنیو^۴، ۱۹۹۸). بر اساس تعریف

¹.Gilford, R.

².Hampel & Vangelisti

³.Johnson, M. P. Caughlin, J. P. Huston, T. L.

⁴.Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R.

گاتمن^۱ (۱۹۷۹) از رضایت زناشویی، روابط زناشویی به دو دسته روابط بدون تعارض یا دارای تعارض تقسیم‌بندی می‌شود، تعریفی که در آن مؤلفه‌های پیش‌بین رضایت از رابطه چون ارتباطات، اعتماد، صمیمیت، محبت، تعهد و دلبستگی نادیده گرفته می‌شود. در مدل تعاملات مبتنی بر تعهد زناشویی، همسران، نقش‌های رابطه‌ای، جریانات قدرت و جوّ زناشویی را از طریق تعاملات با یکدیگر به مذاکره گذارده و می‌پذیرند. رضایت حاصل از چنین مذاکراتی منجر به دیدگاه فردی نسبت به روابطی می‌گردد که سطح تعهد به این روابط را تحت تاثیر قرار می‌دهد. طبق دیدگاه دی‌فرین و آسای^۲ (۲۰۰۷) تعهد^۳ - که با مشخصه‌های اعتماد، صداقت، وابستگی، وفاداری و به اشتراک‌گذاری نظرات و عقاید شناخته می‌شود- یکی از شاخص‌های خانواده‌های دارای تعاملات سازنده به شمار می‌رود. بر اساس چنین تعهداتی است که زوجین به منظور حفظ نقش-های مطلوب، جریان قدرت و شرایط زناشویی و یا تغییر ابعادی از برآندهای نامطلوب اقدام به تعامل با یکدیگر می‌نمایند. این امر به نوبه‌ی خود منجر به فرآیندی مستمر از تعامل، پیامد، ارزشیابی، بازاریابی تعهدات، حفظ زناشویی/ تغییر تصمیمات، تعامل و ... می‌گردد (بالارد-رسچ و ویگل^۴، ۱۹۹۹).

اولین ادراک از تعهد در مطالعات کلی و تاییات^۵ (۱۹۷۸) در قالب مدل سرمایه-گذاری مشتق از نظریهٔ وابستگی متقابل^۶ مطرح گردید که بر اساس آن، رابطهٔ ایده‌آل و تصمیم برای وفادارماندن به آن رابطه، بر مبنای سطوح بالای پاداش‌ها و سطوح پایینی از هزینه‌ها مشخص می‌گردد، بر مبنای مدل سرمایه‌گذاری، ماندن در یک رابطه و تصمیم برای تداوم رابطهٔ زناشویی به سطح تعهد فرد به رابطه و آن نیز به میزان رضایت وی از آن رابطه بستگی پیدا می‌کند، از این رویکرد، تعهد به حسی از وفاداری تعبیر می‌شود که

1. Gottman

2. DeFrain, J., & Asay, S. M.

3. commitment

4. Ballard-Reisch, D. S., and Weigel, D. J.

5. Kelley & Thibaut

6. investment model

7. interdependence theory

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

با توجه به منبع وابستگی فرد پایه‌ریزی می‌شود (روزبلیت و همکاران، ۱۹۹۸). هر دو مدل و نظریه در ابتدا این فرضیه را که رضایت علت اصلی ثبات در روابط است، به چالش کشید و در عوض تعهد را به عنوان بهترین پیش‌بینی‌کننده طول‌مدت و پایداری در روابط مطرح نمود. برخی مطالعات نشان دادند که اگرچه رضایت زناشویی به مثابه حالت ذهنی انعکاس‌دهنده مزایای ادراک‌شده و ارزش‌های حاصل از ازدواج (بامیستر^۱)، می‌تواند مولفه اصلی تعهد شخصی محسوب شود، اما همواره پیش‌بینی‌کننده دوام و ثبات زناشویی محسوب نمی‌شود، با این حال از وجه اخلاقی و ساختاری تعهد به زندگی زناشویی نیز متاثر می‌شود (کارنی و برادبری^۲، ۱۹۹۵). براساس فرضیه فوق، تعهد عبارتست از «جهت‌گیری بلندمدت نسبت به رابطه، همراه با احساسات دلبستگی روانی و قصد پافشاری بر رابطه در لحظات خوب و بد.» (کاکس، وکسلر، روزبلیت و گینز^۳، ۱۹۹۷). این تعریف منحصر به فرد، موجب برانگیختن پژوهش‌های متعددی در درک ماهیت تعهد گردید. برخی محققان تعهد را دارای سه بعد شخصی^۴، اخلاقی^۵ و ساختاری^۶ می‌دانند؛ بعد شخصی تعهد تحت تأثیر سه مؤلفه شامل: جذابیت همسر (عشق، رضایت و احساس همسانی با همسر)، جذابیت رابطه زناشویی (علاقه و رضایت از رابطه زناشویی) و هویت زناشویی (میزان و درجه‌ای که مشارکت یک شریک در رابطه زناشویی به‌عنوان خودپنداره شخصی وی در نظر گرفته می‌شود) است (جانسون، ۱۹۹۹). بعد اخلاقی تعهد زناشویی به معنای ماندن در رابطه مبتنی بر احساس وظیفه یا قول، احساسی از قرارداد شخصی به همسر و تمایل برای ثبات شخصی (استرانگ و کوهن^۷)، ۲۰۱۳ بر احساس وفاداری اخلاقی به ازدواج و رابطه زناشویی مبتنی است، با این نگاه، ازدواج، نهادی مقدس و تضمین‌کننده مراقبت و حمایت بوده، وفاداری و پابندی به آن

1. Baumeister, M.

2. Karney & Bradbury

3. Cox, Wexler, Rusbult & Gaines

4. personal commitment

5. moral commitment

6. Structural commitment

7. Strong, B., & Cohen, T.

به عنوان ارزش تلقی می‌شود (شیلد^۱، ۲۰۰۱)، این بعد تعهد زناشویی مبتنی بر سه مولفه عبارتست از: تقدس بنیان ازدواج؛ وفاداری اخلاقی به نوع رابطه زناشویی و احساس دین به یک همسر (رضایی، احمدی، اعتمادی و رضایی حسین‌آبادی، ۱۳۹۱). جنبه ساختاری تعهد به ازدواج (ماندن در رابطه به دلیل محدودیت‌های خاصی چون تعهد شغلی و فرزند)، بعد اجبارآور تعهد زناشویی و ناشی از الزامات و فشارهای بیرونی همراه با احساس دردام‌افتادگی است (آدامز و جونز^۲، ۱۹۹۷). در برخی مطالعات، تعهد به دو بعد تعهد شخصی و تعهد اجباری^۳ تقسیم شده است. در تعهد شخصی و اخلاقی، از خودگذشتگی شخصی ناشی از تمایل فرد برای حفظ یا بهبود رابطه‌ای است که مزیت‌های آن برای هر دو طرف رابطه مترتب بوده، به عنوان بخش درونی فرد و تابعی از ارزش‌های و نگرش‌های درونی شخص عمل می‌کند (جانسون و همکاران، ۱۹۹۹)، در تعهد اجباری و ساختاری، ادامه روابط ناشی از هرگونه محدودیت و اجبار صرف نظر از تمایلات فرد صورت پذیرفته (استنلی و مارکمن^۴، ۱۹۹؛ گیورتر و سگرین^۵، ۲۰۰۵)، به عنوان بخش بیرونی و تابعی از محدودیت‌های محیطی است که ترک رابطه را پرهزینه می‌سازد (جانسون و همکاران، ۱۹۹۹). طبق نظر همپل و ونگلیستی (۲۰۰۸) حفظ یا از دست‌دادن تعهد در یک رابطه در هریک از حوزه‌های یادشده، اغلب به واسطه تعهد به حوزه‌های دیگر بستگی دارد.

در رویکرد دینی، ازدواج نهادی ارجمند و پیمان ازدواج میثاقی محکم میان زوجین فرض شده است. در این رویکرد، تعهد زناشویی از ابعاد اخلاقی یک رابطه بین‌فردی محسوب می‌شود که در آیات و روایات متعدد، ملاک نیکوکاری و ایمان شخص شمرده شده (مؤمنون، ۸؛ معارج، ۳۳؛ بقره، ۱۷۷)، از مشخصه‌های تدین (امیرالمومنین علی^ع)، سفینه‌البحار: ج ۲، ۶/۳۷۵) و ملاک پذیرش عبادات فرد (رسول اکرم^ص)، بحارالانوار:

1. Shields, E. P.

2. Adam & Jones

3. constraint commitment

4. Stanley & Markman

5. Givertz, M., & Segrin, C.

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

ج ۷۲: ۹۶) و پیش‌شرط اعتماد بین فردی و صمیمیت (امام علی^(ع))، نهج البلاغه: خطبه ۴۱) به شمار می‌آید. نص صریح قرآن کریم: «لهن مثل الذی علیهن بالمعروف» (بقره/۲۲۸) ناظر بر «حسن معاشرت زوجین با یکدیگر» از حقوق و وظایف مشترک زوجین طبق ماده ۱۱۰۳ ق.م. و یکی از دستورات اخلاقی مورد تاکید در قرآن و روایات دوزندگی زناشویی است (صفایی، ۱۳۹۳). مبتنی بر حدیثی از امیرالمومنین علی^(علیه‌السلام) مورد احترام قرار گرفتن، برخورداری از آرامش و نزول رحمت الهی از حیث مادی و معنوی سه برآیند وفاداری و تعهد به پیمان معرفی شده است (نهج البلاغه، خطبه ۴۱).

مروری بر این روایات نشان می‌دهد که تعهد و وفاداری به همسر با اعتماد و صداقت بین زوجین و افزایش صمیمت زناشویی و تداوم زندگی مشترک ارتباط بالایی دارد. رضای پور میر صالح (۱۳۹۲) با همین رویکرد، در پژوهش خود نشان داد که نظام ارزش‌شناسی اسلامی زوجها شامل ارزش‌های مذهبی خاصی است که با ادراک آنان از مقدس بودن ازدواج و ادراک آنان از برخورداری از رحمت خداوند در زندگی زناشویی ارتباط متقابل دارد و هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم با افزایش تعهد زناشویی زوجین به یکدیگر، منجر به افزایش رضایت و انسجام زناشویی آنان می‌شود.

تحقیقات متعددی حاکی از ارتباط بالای تعهد زناشویی با واکنش‌های سازش‌کارانه و سازنده نسبت به رفتارهای منفی شریک زندگی است (روزبلت، ۱۹۹۳). این پژوهش‌ها ارتباط بین تعهد زناشویی با سازه‌هایی چون رضایت زناشویی (بوید، ۲۰۱۴؛ محمدی، ۱۳۹۲؛ ناصر، ۱۳۹۱؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۱)، سازگاری زناشویی (حسین‌زاده، ۱۳۹۲)، رضایت جنسی (شاه‌سیاه، بهرامی و محبی، ۱۳۸۸؛ تقی‌یار، ۱۳۹۳)، ارزش‌های فرهنگی (عباسی مولید، ۱۳۹۰)، زوج‌درمانی اسلامی و زوج‌درمانی گلاسر (رضایی و همکاران، ۱۳۹۱؛ خانجانی‌وشکی و همکاران، ۱۳۹۳)، عباسی مولید، فاتیح‌زاده و قمرانی، ۱۳۹۲)، سبک‌های فرزندپروری (قنبری‌هاشم‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰)، خودتمایز یافتگی (زارعی و حسینقلی، ۱۳۹۳)، هیجان‌خواهی و نگرش‌های جنسیتی (فتحی، فکرآزاد، غفاری و

بوالهری، (۱۳۹۲) را گزارش نموده‌اند. سیمانسکی^۱ (۱۹۹۶) نیز در مطالعه خود نشان داد که احترام و تعهد عمده‌ترین علل ماندگاری زوجین در رابطه و ثبات زناشویی محسوب می‌شود.

با عنایت به آنچه گفته شد این پژوهش درصدد است تا نقش تعهد زناشویی با سه وجه شخصی، اخلاقی و ساختاری را در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی گروهی از زنان و متأهل شهر قزوین مورد مطالعه و بررسی قرار دهد.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. نمونه پژوهش شامل ۲۸۶ نفر از زنان و مردان متأهل (۱۴۳ زن با میانگین سن ازدواج ۲۲/۳۵ و میانگین طول مدت ازدواج ۸/۹۱ و ۱۴۳ مرد با میانگین سن ازدواج ۲۶/۶۳ و میانگین طول مدت ازدواج ۱۰/۳۴) ساکن در شهر قزوین هستند که به شیوه‌ی تصادفی از پنج نقطه شهر شامل جنوب، غرب، شرق، شمال و مرکز از طریق مراجعه به منزل، توسط ۷ پرسشگر انتخاب شدند.

ابزار سنجش

مقیاس توافق، رضایت و انسجام زناشویی (*RDAS*)^۲ با ۱۴ گویه (باسبی، کریستنسن، کرین و لارسن^۳، ۱۹۹۵) در طیف ۶ درجه‌ای لیکرت (۰ همیشه اختلاف تا ۵ توافق دائم) ساخته شده است که در مجموع نمره‌ی کیفیت زناشویی را نشان می‌دهد. نمرات بالاتر حاکی از رضایت، توافق و انسجام بالا در زندگی زناشویی است. ضرایب پایایی خرده‌مقیاس‌های توافق، رضایت و انسجام در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۱، ۰/۸۰ و ۰/۷۶ محاسبه گردید.

پرسشنامه تعهد زناشویی کلی: این مقیاس توسط رُزبلت و همکاران (۱۹۹۸) در ۷ گویه با طیف لیکرت ۹ درجه‌ای از اصلاً موافق نیستم (۰) تا کاملاً موافقم (۸) به منظور

¹.Simanski, J. W.

².Revised Dyadic Adjustment Scale

³.Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H.

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

ارزیابی میزان تعهد همسران به رابطه مشترک زناشویی بر اساس مدل سرمایه‌گذاری، برای اندازه‌گیری سطح تعهد، سطح رضایت، چگونگی جایگزین‌ها و حجم سرمایه-گذاری زوجین طراحی گردیده است. از جمع ۷ گویه، سطح تعهد همسران به زندگی مشترک زناشویی حاصل می‌شود. پایایی این مقیاس در پژوهش روزبلیت (۱۹۹۸) طی سه مطالعه بر روی دانشجویان دانشگاه، با استفاده از روش همسانی درونی، بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۵ گزارش شده است. روایی این مقیاس در گروهی از دانشجویان دانشگاه مورد تایید قرار گرفت. پایایی این مقیاس در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۸۴ محاسبه گردید.

پرسشنامه ابعاد سه‌گانه تعهد زناشویی: این مقیاس تعهد زناشویی را در سه سطح تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری بر اساس نظر جونز و آدامز (۱۹۹۷) در قالب سه گویه در طیف لیکرت ۹ درجه‌ای از خیلی کم (۰) تا خیلی زیاد (۹) مورد ارزیابی قرار می‌دهد. در این پژوهش، روایی همگرایی مقیاس تعهد شخصی و اخلاقی با مقیاس تعهد زناشویی روزبلیت، برابر با ۰/۷۳ و همبستگی تعهد ساختاری با مقیاس تعهد زناشویی روزبلیت برابر با ۰/۲۳- محاسبه گردید.

یافته‌ها

جدول ۱: میانگین و انحراف استاندارد دو گروه از زنان و مردان در متغیرهای پژوهش

کل		مرد		زن		
SD	M	SD	M	SD	M	
۸/۴۲	۵۰/۴	۷/۰۴	۵۰/۶۷	۹/۶۲	۵۰/۱۳	تعهد کلی زناشویی
۱/۶۸	۸/۲۸	۱/۵۲	۸/۳۹	۱/۸۳	۸/۱۶	تعهد شخصی
۱/۴۲	۸/۴۶	۱/۰۶	۸/۶۱	۱/۶۹	۸/۳۱	تعهد اخلاقی
۳/۱۹	۳/۴۲	۳/۳۱	۳/۵۵	۳/۰۸	۳/۲۸	تعهد ساختاری
۴/۵۱	۲۵/۲۰	۳/۷۹	۲۵/۷۴	۵/۰۸	۲۴/۶۶	توافق زناشویی
۳/۲۰	۱۵/۹۹	۲/۵۴	۱۶/۵۲	۳/۶۸	۱۵/۴۶	رضایت زناشویی
۳/۳۹	۸/۳۳	۳/۰۷	۸/۸۰	۳/۶۳	۷/۸۶	انسجام زناشویی

در جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد دو گروه زنان و مردان در متغیرهای تعهد زناشویی، توافق، رضایت و انسجام زناشویی ارائه شده است. برای بررسی رابطه بین این متغیرها از آزمون همبستگی در جدول ۲ استفاده شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین متغیرهای تعهد زناشویی و توافق، رضایت و انسجام زناشویی

	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱ تعهد کلی زناشویی							-
۲ تعهد شخصی						-	**۰/۷۱
۳ تعهد اخلاقی					-	**۰/۶۷	**۰/۷۰
۴ تعهد ساختاری				-	۰/۰۷-	-	-
۵ توافق زناشویی			-	**۰/۲۶	**۰/۳۶	**۰/۴۵	**۰/۴۸
۶ رضایت زناشویی		-	**۰/۵۴	-	**۰/۴۰	**۰/۵۰	**۰/۵۳
۷ انسجام زناشویی	-	**۰/۳۸	**۰/۵۲	-	**۰/۲۷	**۰/۲۹	**۰/۳۴

≤ 0.01 **P

≤ 0.05 * P

جدول ۲ نشان می‌دهد که بین تعهد زناشویی کلی با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی [$(N:286)=0/48, p \leq 0/001$], [$(N:286)=0/53, p \leq 0/001$], بین تعهد شخصی با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی [$(N:286)=0/45, p \leq 0/001$], [$(N:286)=0/48, p \leq 0/001$]

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

رضایت زناشویی و انسجام زناشویی $[(N:286)=0/36, p \leq 0/001]$ ، و بین تعهد اخلاقی با توافق زناشویی، $(N:286)=0/50, p \leq 0/001$ ، $[(N:286)=0/29, p \leq 0/001]$ ، و بین تعهد اخلاقی با توافق زناشویی، $(N:286)=0/40, p \leq 0/001$ ، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج جدول ۲ همچنین نشان می‌دهد که بین تعهد ساختاری با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی $[(N:286)=-0/26, p \leq 0/001]$ ، $(N:286)=-0/26, p \leq 0/001$ ، $(N:286)=-0/26, p \leq 0/001$ ، رابطه منفی معناداری وجود دارد.

جدول ۳: تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

R ²	R	پیش‌بینی‌کننده‌های توافق زناشویی			Sig.	t	β	B	R ²	R	گام‌ها
		B	β	t							
0/48	0/24	0/26	0/49	9/36	0/00						۱
0/50	0/26	0/18	0/34	4/59	0/00						۲
		0/55	0/21	2/79	0/006						تعهد شخصی
		0/17	0/31	4/23	0/00						تعهد زناشویی کلی
0/52	0/27	0/52	0/19	2/26	0/009						۳
		-0/19	-0/14	-2/61	0/01						تعهد ساختاری
R ²	R	پیش‌بینی‌کننده‌های رضایت زناشویی			Sig.	t	β	B	R ²	R	گام‌ها
		B	β	t							
0/50	0/25	0/96	0/50	9/84	0/00						۱
0/52	0/27	0/89	0/46	9/02	0/00						۲
		-0/15	-0/15	-2/9	0/004						تعهد ساختاری
R ²	R	پیش‌بینی‌کننده‌های انسجام زناشویی			Sig.	t	β	B	R ²	R	گام‌ها
		B	β	t							
0/35	0/11	0/14	0/34	5/99	0/00						۱
											تعهد زناشویی کلی

همان گونه که از جدول ۳ مشاهده می شود رگرسیون گام به گام متغیر توافق زناشویی را بر اساس متغیرهای وارد شده در تحلیل در سه گام مورد پیش بینی قرار داده است. در گام اول متغیر تعهد زناشویی کلی وارد معادله شده و به تنهایی ۲۴٪ از واریانس را تبیین نموده است [$R^2 = 0/24, F(1,284) = 87/52, p \leq 0/001$]. در گام دوم متغیر تعهد شخصی وارد معادله شده که با متغیر قبلی ۲۶٪ از واریانس را تبیین نموده اند [$p \leq 0/001$], $R^2 = 0/26, F(2,283) = 48/96$ ، در گام سوم متغیر تعهد ساختاری به معادله اضافه شده و همراه با دو متغیر قبلی ۲۷٪ از واریانس توافق زناشویی را تبیین نموده اند [$R^2 = 0/27, F(3,282) = 35/39, p \leq 0/001$]. نتایج این جدول همچنین نشان داد که متغیر رضایت زناشویی در دوگام مورد پیش بینی قرار گرفته است. در گام اول، تعهد شخصی ۲۵٪ [$R^2 = 0/24, F(1,284) = 96/86, p \leq 0/001$] و در گام دوم، تعهد ساختاری به همراه تعهد شخصی ۲۷٪ واریانس رضایت زناشویی را تبیین نموده اند [$R^2 = 0/27, F(2,283) = 53/90, p \leq 0/001$]. نتایج نشان داد که متغیر تعهد زناشویی کلی در یک گام ۱۱٪ متغیر انسجام زناشویی را تبیین می نماید [$p \leq 0/001, R^2 = 0/11, F(2,283) = 35/94$].

بحث و نتیجه گیری

تعهد به ازدواج به عنوان عهد و پیمان منعقد شده فیما بین زوجین، سنگ بنای ازدواج و ضامن قوام و تداوم زناشویی به شمار می رود. پژوهش های متعدد از زوایای گوناگون و با شیوه های متنوع، رابطه تعهد زناشویی با سازه های مختلف زناشویی را تأیید و تأکید نموده اند. این پژوهش با هدف پرداخت به سه وجه تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری تعهد به همسر و نقش پیش بینی کننده آن در توافق، رضایت و انسجام زناشویی در گروهی از زنان و مردان متأهل شهر قزوین انجام شد. پژوهش حاضر نشان داد که بین ابعاد سه گانه تعهد زناشویی با توافق زناشویی، رضایت زناشویی و انسجام زناشویی رابطه همبستگی معناداری وجود دارد. باید گفت اگر چه سه نوع تعهد معمولاً با یکدیگر رابطه دارند، با این حال، هر یک پدیده منحصر به فرد و قابل بحثی هستند. فرض بر این است

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

که میزان واریانس مشترک بین این سه بعد تعهد تابعی از نوع و مرحله‌ای از روابط و ویژگی‌های نظام اجتماعی است که رابطه در آن شکل گرفته و استمرار می‌یابد. بنابراین ارتباط این سه وجه تعهد می‌تواند در بستر فرهنگ تفسیر و تبیین شود. اگرچه انتظار می‌رود که سه وجه تعهد بر یکدیگر تاثیر داشته باشند و از هم متاثر شوند، می‌توان با عنایت به مؤلفه‌های فرهنگی ارتباط چنین مؤلفه‌هایی را توجیه نمود. لذا با اقتباس از دیدگاه سرمایه‌گذاری کلی و تاییات، این امکان وجود دارد که در بسترهای فرهنگی که محدودیت‌ها و موانع فروپاشی ازدواج چون نگرش‌های منفی نسبت به طلاق، وجود فرزند (هاشم‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰)، ارزش‌های سنتی نیرومند حاکم بر اجتماع (عباسی‌مولید، ۱۳۹۰) و.. بالا و جایگزین‌های خارج از چارچوب ازدواج چون برقراری تعاملات و جذب حمایت‌های عاطفی و اجتماعی و.. پایین است، زوجین تلاش بیش‌تری برای برقراری ثبات و آرامش در زندگی زناشویی خود صرف می‌کنند، از این رو تعهد اخلاقی و ساختاری بیش‌تری به حفظ زندگی زناشویی نشان می‌دهند. در بافت مذهبی شهر مورد مطالعه که ارزش‌های دینی و نگرش‌های مذهبی به خصوص در زندگی زناشویی ساری و جاری است، می‌توان شاهد همبستگی بالای بعد شخصی و اخلاقی تعهد به رابطه با رضایت، توافق و انسجام بین زوجین در زندگی زناشویی بود. این یافته، با نتایج مطالعه رضاپورمیرصالح (۱۳۹۲) نیز همسوست که افزایش تعهد زناشویی زوجین به یکدیگر را ماحصل ارزش‌شناسی دینی زوجین دانسته، برآیند آن را افزایش رضایت و انسجام زناشویی همسران گزارش می‌کند. با این وصف مشاهده می‌شود که با محدودیت‌های بیش‌تر یک جامعه و اعمال فشارهای فرهنگی و ارزش‌های سنتی رایج در خصوص حفظ و تداوم زندگی مشترک، می‌توان شاهد رابطه نیرومند بین وجه ساختاری تعهد زناشویی با وجه شخصی تعهد زناشویی بود. از طرفی با تقویت توافق و انسجام زناشویی که با افزایش رضایت زناشویی زوجین ارتباط دارد، می‌توان انتظار داشت که تعهد شخصی آن‌ها به همسر و ادامه چنین ارتباطی افزایش یابد. گیورتز و سگرین (۲۰۰۵) نقش واسطه‌ای وجه شخصی تعهد زناشویی را در رابطه بین تعهد

محدود و رضایت زناشویی تأیید نمودند. نتایج پژوهش حاضر نیز در تأیید یافته‌های بوید (۲۰۱۴؛ محمدی، ۱۳۹۲؛ ناصر، ۱۳۹۱؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۱؛ حسین‌زاده، ۱۳۹۲؛ زارعی و حسینقلی، ۱۳۹۳) نشان داد که همبستگی مثبت معناداری بین تعهد شخصی و اخلاقی افراد با رضایت، توافق و انسجام زناشویی و همبستگی منفی معناداری بین تعهد ساختاری با رضایت، توافق و انسجام زناشویی وجود دارد. به میزانی که افراد جاذبه‌های بیش‌تر و محدودیت‌های کم‌تری برای تداوم زندگی زناشویی احساس کنند، تعهد بیش‌تری به ادامه و حفظ زندگی زناشویی نشان داده، لذا، توافق بیش‌تری با هم احساس نموده، رضایت بیش‌تری از زندگی زناشویی خود دارند و در نتیجه برای ازدواج خود انسجام بیش‌تری قائلند. افراد با تعهد شخصی، مستقل از هرگونه محدودیت و اجبار شرایط محیطی، رضایت بیش‌تری از زندگی خود دارند، در حال‌که افراد با تعهد ساختاری صرفاً ناشی از اجبارها و محدودیت‌ها تن به ادامه زندگی زناشویی داده و هر زمان که احساس کنند قادرند از فشار چنین محدودیت‌هایی آزاد شده و یا مضرات ماندن در رابطه را بیش از ترک آن ارزیابی کنند، اقدام به خاتمه‌دادن به رابطه می‌کنند، از این رو، تعهد شخصی و اخلاقی به رابطه پیش‌بینی‌کننده مثبت و تعهد ساختاری پیش‌بینی‌کننده منفی برای رضایت و انسجام رابطه مشترک زناشویی به شمار می‌رود. روزبلت و همکاران (۱۹۹۸) نیز نشان دادند که تعهد به یک رابطه با سطوح رضایت از رابطه، ارتباط مثبت و با کیفیت جایگزین‌های رابطه ارتباط منفی دارد. زوجین با تعهد بالا به رابطه زناشویی بر سر موضوعات بیش‌تری توافق داشته و انسجام بیش‌تری در رابطه خود احساس می‌کنند. این مطالعات نشان می‌دهند که تعهد نه تنها تحت شرایطی چون رضایت بالا تقویت می‌شود بلکه، انگیزه‌ای نیرومند در تداوم و استمرار رابطه زناشویی به شمار می‌رود.

با عنایت به آنچه گفته شد، تعهد شخصی در مرتبه اول و تعهد اخلاقی در رتبه دوم مولفه مهم و تعیین‌کننده ضروری در تداوم و ثبات رابطه زناشویی است، از این رو، با توجه به تغییرات صورت‌گرفته در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی و بروز زمینه‌های

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

جایگزین، در نظر گرفتن پیش‌شرط‌های ضروری در تقویت تعهد شخصی و اخلاقی به ازدواج می‌تواند ضامن بقای نهاد مقدس قلمداد شود.

مقطعی بودن و انحصار آن به گروهی از زنان و مردان متأهل شهر قزوین می‌تواند از محدودیت‌های پژوهش حاضر تلقی شود که امکان تعمیم آن را به زمانی دیگر و بافت فرهنگی دیگر با احتیاط همراه می‌سازد.

منابع

قرآن کریم

سفینه البحار و مدینه الحکم و الاثار. شیخ عباس قمی.

بحار الانوار. محمدباقر مجلسی.

نهج البلاغه. ترجمه محمد دشتی. بخش خطبه‌ها.

تقی یار، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه تعهد زناشویی، رضایت جنسی و سبک‌های عشق‌ورزی با صمیمیت زناشویی زوجین شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه هرمزگان. منتشر نشده.

حسین زاده، نوذر. (۱۳۹۲). رابطه بهزیستی روانشناختی با تعهد و سازگاری زناشویی دانشجویان متأهل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت. منتشر نشده.

خانجانی و شکی، سحر؛ سلیمی، سمانه؛ صفر بیگی، شهناز؛ صدیقی، اکرم؛ شاه‌سیاه، مرضیه. (۱۳۹۳). تأثیر آموزش زوج‌درمانی شناختی رفتاری اسلام محور بر تعهد زناشویی. مجله

تحقیقات نظام سلامت. ۱۰(۳): ۵۲۵-۵۳۷.

رضایور میر صالح، یاسر (۱۳۹۲). ارائه الگوی مفهومی سازگاری زناشویی مبتنی بر تبیین ابعاد هستی‌شناسی و ارزش‌شناسی در گفتگوهای تعاملی و درون شخصی زوج‌ها متقاضی طلاق و زوج‌ها برخوردار از سازگاری زناشویی و ارزیابی اثربخشی آن. پایان‌نامه دکتری مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی.

رضایی، جواد؛ احمدی، سیداحمد؛ اعتمادی، عذرا؛ رضایی حسین‌آبادی، مریم. (۱۳۹۱). تأثیر

آموزش زوج‌درمانی اسلام‌محور بر تعهد زناشویی زوجین. روان‌شناسی و دین. ۵(۱): ۳۷ -

زارعی، سلمان و حسینقلی، فاطمه (۱۳۹۳). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر پایه عواطف خودآگاه (شرم و گناه) و تمایز یافتگی خود در دانشجویان متأهل. *روان‌درمانی و مشاوره خانواده*. ۱۱۳-۱۳۳: (۱)۴.

شاه‌سیاه، مرضیه؛ بهرامی، فاطمه؛ محبی، سیامک. (۱۳۸۸). بررسی رابطه رضایت جنسی و تعهد زناشویی زوجین شهرستان شهرضا. *مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی*. ۱۱(۳): ۲۳۳-۲۳۸.

صفائی، نیره. (۱۳۹۳). *ضمانت اجرای تعهدات زوجین مبنی بر حسن معاشرت و تشدید مبانی خانواده*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه فردوسی مشهد. منتشر نشده.
 عباسی‌مولید، حسین. (۱۳۹۰). رابطه تعهد زناشویی با ارزش‌های فرهنگی زوجین: مطالعه موردی استان خراسان جنوبی. *مطالعات انتظامی شرق*. پیش‌شماره. ۷-۱۴.

عباسی‌مولید، حسین؛ فاتحی زاده، مریم؛ قمرانی، امیر (۱۳۹۲). تأثیر زوج درمانی گلاسر بر افزایش تعهد اخلاقی زوجین. *بصیرت و تربیت اسلامی*. ۱۰(۲۵): ۵۹-۸۰.
 فتحی، الهام؛ اعتمادی، احمد؛ حاتمی، ابوالفضل؛ گرجی، زهرا. (۱۳۹۱). رابطه بین سبک‌های دلبستگی، تعهد زناشویی و رضایتمندی زناشویی در دانشجویان متأهل دانشگاه علامه طباطبایی. *مطالعات زن و خانواده*. ۵(۱۸): ۶۳-۸۲.

فتحی، منصور؛ فکرآزاد، حسین؛ غفاری، غلامرضا؛ بوالهروی، جعفر. (۱۳۹۲). عوامل زمینه‌ساز بی‌وفایی زناشویی زنان. *رفاه اجتماعی*. ۱۳(۵۱): ۱۳۷-۱۰۹.
 قنبری‌هاشم‌آبادی بهرام‌علی؛ حاتمی‌ورزنه، ابوالفضل؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرحبخش، کیومرث. (۱۳۹۰). رابطه بین سبک‌های فرزندپروری، دلبستگی و تعهد زناشویی در زنان متأهل دانشگاه علامه طباطبایی. *جامعه‌شناسی زنان*. ۲(۳): ۳۹-۶۰.

محمدی، بهاره. (۱۳۹۲). *پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه، رضایت زناشویی و نگرش‌های مذهبی در زوجین ساکن شهر تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علم و فرهنگ. منتشر نشده.

موسوی، سمانه. (۱۳۹۳). *بررسی رابطه بین تعهد زناشویی و رضایت جنسی در زنان متأهل شاغل*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم. منتشر نشده.

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی

ناصر، زهرا. (۱۳۹۱). مقایسه تعهد و رضایت زناشویی در سطوح مختلف تقید مذهبی دانشجویان متأهل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت. منتشر نشده.

- Ballard-Reisch, D. S., & Weigel, D. J. (1999). Communication processes in marital commitment. In *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (pp. 407-424). Springer US.
- Baumeister, M. (2007). *Marital satisfaction Definition*. (Encyc)-45348.qxd. Available at www.indabook.org.
- Boyd, R. S. (2014). Stable Conflict Resolution Styles and Commitment: Their Roles in Marital Relationship Self-Regulation. A thesis in Master of Science submitted to the faculty of Brigham Young University.
- Cox, C. L., Wexler, M. O., Rusbult, C. E., & Gaines, S. O., Jr. (1997). Prescriptive support and commitment processes in close relationships. *Social Psychology Quarterly*, 60, 79-90.
- DeFrain, J., & Asay, S. M. (2007). Strong families around the world: An introduction to the family strengths perspective. *Marriage & Family Review*, 41 (1-2), 1-10.
- Gilford, R. (1986). Marriage in later life. *Generations*. 16-21.
- Givertz, M., & Segrin, C. (2005). Explaining personal and constraint commitment in close relationships: The role of satisfaction, conflict responses, and relational bond. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(6), 757-775.
- Gottman, J. M. (1979). *Marital Interaction: Experimental Investigations*. New York: Academic Press.
- Hampel, A. D., & Vangelisti, A. L. (2008). Commitment expectations in romantic relationships: Application of a prototype interaction-pattern model. *Personal Relationship*, 15, 81-102.
- Johnson, M. P. (1999). Personal, moral, and structural commitment to relationships. In *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (pp. 73-87). Springer US.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P., & Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 160-177.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological bulletin*, 118(1), 3.
- Kelley, H. H., & Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: Wiley.

- Rusbult, C. E. (1993). Understanding responses to dissatisfaction in close relationships: the exit-voice-loyalty-neglect model. In *Conflict between People and Groups: Causes, Processes, and Resolutions*, ed. S Worchel, JA Simpson, pp. 30-59. Chicago:Nelson-Hall
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal relationships*, 5(4), 357-387.
- Shields, E. P. (2001). *The effect of religiosity and marital Commitment on marital satisfaction and stability*.
- Simanski, J. W., (1996). Long-term marriage conflict and longevity strategies over the life span: a qualitative study. *Retrospective Theses and Dissertations*. Paper 11489.
- Stanley, S. M., Markman, H. J., & Whitton, S. (2002). Communication, conflict, and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process*, 41,659-675.
- Strong, B., & Cohen, T. (2013). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society*. Cengage Learning.

نقش تعهد شخصی، اخلاقی و ساختاری به ازدواج در پیش‌بینی توافق، رضایت و انسجام زناشویی